

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Aan de voorzitter van de Vaste commissie voor
Volksgezondheid Welzijn en Sport
De heer W.J.H. Lodders
Per mail: cie.vws@tweedekamer.nl

Onderwerp
Input AO maatschappelijke opvang
20 december

Datum
18 december 2018
Ons kenmerk
2018/0197/AvD/LvdH/RG

Geachte heer Lodders,

Quote van de eerste MensenrechtenMens, Edo Paardekooper Overman: “Dakloosheid is de meest extreme vorm van uitsluiting. Jij hoort dat je niet meer mee mag doen. Jij hoort dat je moet boeten.”

Op 20 december staat het AO maatschappelijke opvang gepland waarin de brief over de stand van zaken in de Maatschappelijke Opvang wordt besproken. Het College voor de Rechten van de Mens maakt zich grote zorgen over het aantal dak- en thuisloze mensen en zij die risico lopen dakloos te raken.

Dakloosheid is een ernstig mensenrechtenprobleem. Dakloosheid is het meest zichtbare symptoom van grote problemen met het verwezenlijken van het recht op huisvesting. Eenmaal dakloos staan de meeste mensenrechten onder druk.

Het College roept de regering op om meer te doen om dak- en thuisloosheid te voorkomen en uit te bannen. Het respecteren, beschermen en verwezenlijken van het recht op huisvesting staat daarbij voorop. Dit vergt een inzet op voldoende betaalbare en passende huisvesting voor dak- en thuisloze mensen, alsmede voor hen die in een kwetsbare situatie zitten en dakloos dreigen te raken. Dit is de kern van een op mensenrechten gebaseerd huisvestingsbeleid.

Dakloosheid in de eerste plaats een woonprobleem

De maatschappelijke opvang is een noodzakelijke tijdelijke voorziening. Huisvesting, een eigen veilig thuis, is de eerste en meest basale stap richting een leven in waardigheid. Andere belemmeringen voor een waardig leven kunnen worden aangepakt vanuit die basis.

Het streven van de staatssecretaris dat mensen zo kort mogelijk in de opvang verblijven en zo snel mogelijk zelfstandig kunnen wonen kan niet gerealiseerd worden, omdat de doorstroom van mensen in die opvang naar zelfstandige woonruimte stukt. De doorstroom stukt onder andere vanwege het gebrek aan passende betaalbare huisvesting en het gebrek aan afspraken op lokaal niveau . Dit vertraagt het herstel van mensen en/of doet veel herstel teniet.

De noodzaak van een integrale aanpak

We zien daarnaast dat dakloosheid wordt veroorzaakt en verergert, dan wel kan worden opgelost, door beleid en maatregelen die onder de verantwoordelijkheid van verschillende ministeries vallen. Het College pleit daarom voor een brede, integrale aanpak van (dreigend) dak- en thuisloosheid met als doel het verwezenlijken van het recht op huisvesting. Van daaruit worden andere belemmeringen en oplossingen op andere beleidsterreinen geïdentificeerd en aangepakt.

Een integrale aanpak betekent ook dat die aanpak tot stand gebracht zou moeten worden samen met (ex-)dak- en thuisloze mensen en hun belangenbehartigers; door oog te hebben voor de verschillen tussen (dreigend) dak- en thuisloze mensen; en door hun rechtsbescherming verder te versterken.

Suggesties voor vragen aan de staatssecretaris

- Is de staatssecretaris bereid zich sterk te maken voor een kabinetsbrede aanpak van dak- en thuisloosheid en dreigende dakloosheid?
- Kan de staatssecretaris aangeven in welke mate het beleid integraal wordt gevoerd rondom de maatschappelijke opvang en huisvesting? Welke concrete resultaten levert dit op?

Recht op opvang

De maatschappelijke opvang ziet toe op de verplichting om het recht op opvang te garanderen voor mensen die dakloos zijn geraakt. De toegang tot de opvang is echter een steeds groter probleem aan het worden. Enerzijds zijn er steeds grotere wachtlijsten als gevolg van het gebrek aan beschikbare en betaalbare woningen, anderzijds wordt de toegang tot opvang belemmerd door regelgeving en handelen van de overheid zelf.

Een voorbeeld hiervan is de toepassing van het zelfredzaamheidscriterium. Het aantal mensen dat de toegang op basis van dit criterium geweigerd wordt, lijkt te groeien. Deze mensen zijn verstoken van alle hulp en ondersteuning. Een andere belemmering is de toepassing van het criterium van regiobinding. Gemeenten die dit criterium toepassen dienen te zorgen voor een warme overdracht naar een gemeente waar de binding wel aangetoond is. Dit gebeurt niet altijd.

Zowel toepassing van het zelfredzaamheidscriterium als de uitvoering van het criterium van regiobinding zijn door het Europees Comité voor Sociale Rechten eerder aangemerkt als zijnde niet in lijn met mensenrechtelijke verplichtingen.

Suggestie voor vragen aan de staatssecretaris:

- Is de staatssecretaris bereid te stoppen met het hanteren van het zelfredzaamheidscriterium voor de mensen die dakloos zijn geraakt?
- Zo niet, hoe gaat de staatssecretaris er voor zorgen dat gehandeld wordt conform de verplichtingen die voortvloeien uit het recht op opvang?
- Welke andere acties gaat de staatssecretaris nemen om te zorgen voor een landelijke toegang tot opvang?

Verantwoordelijkheden centrale en decentrale overheid

Het College is zich ervan bewust dat een deel van de belemmeringen in de verwezenlijking van het recht op huisvesting en opvang door gemeenten worden opgeworpen. Vanuit mensenrechtenperspectief blijft de rijksoverheid verantwoordelijk voor de verwezenlijking van mensenrechten ook al zijn een aantal taken op lokaal niveau belegd. Het is daarom cruciaal dat de rijksoverheid effectief monitort of de mensenrechten op decentraal niveau worden verwezenlijkt. Hiervoor is nodig dat op centraal niveau concrete doelstellingen en kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren/targets voor het decentrale niveau worden geformuleerd. Dit gebeurt op dit moment niet. Ten aanzien van wonen bijvoorbeeld, refereert de Meerjarenagenda Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen expliciet naar de Nationale Woonagenda. Hoewel de Nationale Woonagenda een paragraaf wijdt aan dak- en thuisloosheid constateren we ook daar geen concrete doelstellingen en targets worden genoemd.

Suggesties voor vragen aan de staatssecretaris

- Is de staatssecretaris bereid om in lijn met mensenrechtelijke verplichtingen concrete doelstellingen en indicatoren te formuleren in de Meerjarenagenda Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen;
- Hoe gaat de staatssecretaris op decentraal niveau monitoren in hoeverre de rechten van mensen in de maatschappelijke opvang en beschermd wonen worden gerespecteerd, beschermd en verwezenlijkt?

Conclusie

De problematiek van dak- en thuisloosheid is niet alleen hardnekkig, het groeit. Het College ziet dit als een zeer serieus mensenrechtenprobleem. Het aanpakken hiervan vergt nieuwe manieren van werken op centraal en decentraal niveau. Integraal werken staat daarbij voorop. Een op mensenrechten gebaseerde huisvestingsstrategie bevordert dit integrale werken. Startpunt van de strategie is het verwezenlijken van het recht op huisvesting als basis om dak- en thuisloosheid te voorkomen en uit te bannen. Vanuit daar wordt integraal gekeken naar beleid en maatregelen die dakloosheid bevorderen, verergeren en/of verlengen en oplossingen op verschillende beleidsterreinen. Dit moet hoe dan ook gebeuren met participatie van (ex-)dak- en thuisloze mensen en hun belangenbehartigers.

Voor nadere vragen, kunt u contact opnemen met Laura van den Heuvel,
beleidsadviseur externe betrekkingen via l.van.den.heuvel@mensenrechten.nl.

Met vriendelijke groet,

Mr. Adriana C.J. van Dooijeweert
Voorzitter